

Твір-роздум: "Як може соціологія як наука вплинути на поліпшення життя громадян в Україні ?"

Ми живемо в час, коли поняття "Соціологія" набуває життєво важливого значення. Про неї щоденно говорять засоби масової інформації, термін "соціологія" щораз вживається в різноманітних диспутах, виступах відомих людей. Етимологія його (від латинської *societas* - спільність, суспільство і ...логія) - говорить нам, що йдеться про науку, яка вивчає закономірності виникнення, функціонування й розвитку різних соціальних утворень і форм сукупності людей. В звичному розумінні слова, соціологія - це наука для всіх і кожного. Це вчення про суспільство, частиною якого є ми всі. Знання соціології дають нам розуміння характеру поведінки людей в колективі, допомагають знаходити правильні рішення в конфліктних ситуаціях, бути гнучкими при вирішенні соціальних проблем.

Наше життя плине в певному життєвому середовищі і стосунки людей незмінне пов'язані з ним. Із зміною середовища змінюється і людина, її психологія, поведінка, переживання, реакція і сприйняття. Ми поводимо себе зовсім по-різному в церкві або на футбольному полі, в громадській приймальні або в тиші лісового масиву, на мітингу або при здачі іспиту. І кожного разу залишаємося однією і тією самою людиною, що відчуває свою ідентичність з часом і простором.

Оточуюче середовище впливає на людину не лише своєю фізичною структурою. В ньому сплелися в одне ціле стосунки з іншими людьми, що також перебувають під його впливом. Отже, середовище, створене людиною, завжди має свої соціальні параметри.

Можливо, цією думкою я констатувала банальну істину. Однак вона дає нам можливість наблизитися до розуміння більш глибоких закономірностей соціальної поведінки людини. Наприклад, важко не погодитися, що людина не є абсолютним господарем свого **Я**, так як суспільство значною мірою впливає на її рішення і громадську поведінку. Щоденно кожний з нас переживає випадки конфронтації з соціальним середовищем — така природа суспільних відносин.

Шляхом спостережень можна довести, що в діях різних людей в одному й тому самому середовищі є дуже багато спільного. Іншими словами, схожі між собою стосунки людей ніби диктують їм певні норми, поведінку, схожу соціальну реакцію. Думаю, що в зв'язку з цим нам потрібне глибоке пізнання власної реакції, свого відношення до середовища в особистому та соціальному плані. Тільки в цьому випадку

особистість свідомо і відповідально змінює відносини в суспільстві на свою користь. Врешті решт в житті держави надзвичайно багато залежить від того, наскільки ефективно громада керується базовими положеннями соціології.

Одним з ключових питань соціології праці, як однієї із гілок загальної соціології, є питання зайнятості населення. Вирішення сучасних проблем ринку праці, забезпеченості робочими місцями дозволить громадянам України задовольняти особисті та суспільні потреби на належному рівні.

Регулювання зайнятості в умовах переходу до ринкової економіки здійснюється державою у відповідності до прийнятої політики зайнятості. Основними її напрямками в більшості індустриальних країн є сприяння працевлаштуванню незайнятого населення, надання допомоги в профпідготовці та перепідготовці, стимулюванню умов для створення гнучкого ринку праці.

Як відомо, поява на ринку продавця товару ще не гарантує його продаж, для цього потрібен і покупець. Тому однією з умов виникнення ринку праці є поява на ньому покупця - підприємця, який економічно змушений вийти на ринок праці, щоб купити запропоновану для продажу здатність до праці потрібних йому працівників.

Потрібно, щоб ринок праці був гнучким, була гнучкою і стимулююча політика, щоб працювала біржа праці, створювалися умови для підвищення кваліфікації і перекваліфікації, щоб видавалася допомога на переїзди в місця, де є можливість отримати роботу, і зарплата має бути привабливою та вигідною людям. В Україні основи ринку праці лише започатковуються.

Для працівників важливо забезпечити певну свободу вибору тієї чи іншої стратегії поведінки в трудовій сфері. Це може бути:

- напружена робота, що забезпечує високий заробіток;
- низькооплачувана праця, але з доступом до дефіцитів;
- малопродуктивна праця при середній заробітній платі.

Нині, при переході від командно-адміністративної до ринкової системи управління господарством України можливість свободи такого вибору збільшується. Замість державних підприємств виникають підприємства, засновані на кооперативній, груповій, фермерській, приватній та інших формах власності.

З'явилося більше можливостей для територіальної мобільності, переходу працівника з державних до недержавних секторів економіки, організації власної справи, комерційної та посередницької діяльності.

Робота соціолога на підприємстві може забезпечити виявлення рис подібності чи відмінностей в професійній сфері, сприяти покращенню умов праці, допомогти уточнити позиції роботодавця і робітника.

Продуктивність праці на одній фабриці значно зросла після того, як майстрів цехів, за порадою соціолога, зобов'язали заповнювати на кожного з своїх робітників картку з зазначенням його прізвища, домашньої адреси, імені дружини, дітей, їх віку, даних з місця попередньої роботи, захопленнь, смаків, тощо. Майстри повинні були зібрати ці дані непомітно для робітників, спілкуючись з ними в процесі щоденної спільної праці. В самій інформації потреби не було, адже всі довідки мав відділ кадрів. Ціль експерименту була в іншому: примусити майстра постійно спілкуватися з своїми підлеглими, виявляти зацікавленість до всього, що має відношення до їхнього життя. З часом все те, що виникло за примусом, виросло до справжньої зацікавленості в спілкуванні, до прямої, щирої розмови, а не лише до обміну інформацією на виробничі теми, як це було раніше.

Досліджуючи, пояснюючи сучасні соціально-трудові відносини в Україні, соціолог має враховувати їх особливість, обумовлену незрілістю ринкових відносин в економіці, нерозвинутістю ринку праці. Сьогодні ця особливість має такі грані:

- соціальна нерівність, що виникла внаслідок нерівності заробітної плати на державних, приватних, спільних з іноземними фірмами підприємствах;
- порушення принципів соціальної справедливості, збільшення числа "соціально обрешених" та соціально обездолених людей;
- соціальна незахищеність працівників через неефективність державної системи соціального захисту;
- недостатня підготовленість учасників соціально-трудоких відносин до ринкових соціальних ролей;
- соціальна неадаптованість значної частини працюючого населення до змін умов праці;
- конкурентність в сфері трудових відносин і недостатня готовність до участі в конкурентній боротьбі на ринку праці;
- злиденність матеріально-технічного і економічного положення значної частини виробничих підприємств;
- висока соціальна напруженість в сфері праці.

Значну практичну допомогу надає соціологія праці в подоланні такого ганебного, але, на жаль, невикорінного явища, як безробіття. Завданням соціолога при цьому є аналіз, дослідження, інформування населення, розробка теоретичних і методологічних питань, прогнозування, передбачення динаміки цього явища.

Чимало громадян України ще недостатньо пристосувалися до об'єктивних наслідків ринкових реформ. Їх свідомість залишається "зарядженою" надією на те, що настане час, коли держава забезпечить загальну зайнятість з її скромним, але

стабільним прибутком. Але така позиція ілюзорна.

Безробіття неодмінний елемент ринкових відносин. Воно є в кожній цивілізованій країні. Минулого року показник його рівня в Україні, визначений по методології Міжнародної організації праці, знизився з 10,1% до 9,1%. Це значить, що зайнятість населення нашої країни суттєво зросла. На ринку праці України, як і раніше, необхідні вчителі. Потрібні токарі, фрезерники, інструментальники, верстатники, але тільки високих розрядів. Виробництво, як і раніше, потребує праці продавців, електро- та газозварювальників, столярів, водіїв, трактористів, швей... Підприємницькі структури запрошують на роботу менеджерів, банківських працівників, дизайнерів, головних бухгалтерів, але всі вони повинні бути спеціалістами високої кваліфікації, що мають значний досвід роботи.

В той же час у нас більше, ніж потрібно народному господарству, економістів, юристів і бухгалтерів з низькою кваліфікацією. Сьогодні кожний вуз обов'язково випускає спеціалістів цих професій. Але їх кваліфікація недостатня і знайти їм роботу надто складно.

Прикладом практичної допомоги соціології безробітним можна назвати створення Єдиної інформаційно-аналітичної системи (ЄІАС). Це синтез роботи кадрової та соціологічних служб. Її завдання: допомогти безробітному і роботодавцю знайти один одного. Тепер безробітний може дізнатися про вакансії, що є не тільки в місті чи селищі, де він проживає, але і по всій Україні. Можливо, йому краще буде поїхати попрацювати за своєю спеціальністю в сусідній райцентр, ніж перебиватись будь-якою роботою за місцем проживання?

Нова система важлива також і роботодавцю, який з її допомогою розширює географію пошуку необхідного спеціаліста. Не менше значення має і те, що ця система дає можливість центрам зайнятості (а їх у нас 674) надавати однакові послуги як клієнтам з невеликих селищ та райцентрів, так і обласних центрів, столиці. Даний спосіб доведення інформації до місцевих служб зайнятості визнано Державним департаментом інтелектуальної власності, як винахід по наданню державних соціальних послуг. Застосовуючи знання соціології, ми повинні зробити все можливе (і неможливе також !), щоб люди відчували турботу про них держави, тривогу про їх долю, долю їх дітей.

Ніхто не має сумніву, що від бажання та уміння застосовувати досягнення соціології в практичній роботі рівень життя громадян держави залежить не менше, ніж від прогресу в техніці та технологіях. Люди хочуть знати, що їм можуть дати зміни в соціальній сфері. Причому кожний має бути свідомий того, в чому його виграш.

В сучасних умовах, коли іде процес все більшої політизації суспільства, потрібно прогнозувати реакцію громадян на ті чи інші події як на рівні держави, так і в

трудовому колективі. Потрібно враховувати, який відгук рішення, що приймаються державними мужами, найдуть в головах та серцях людей: будуть прийнятими з розумінням чи зустрінуті відмовою та опором. Завдання соціолога при цьому є не тільки констатація фактів, а і відпрацювання заходів впливу на різні соціальні групи з метою допомоги їм гідно жити, отримуючи задоволення від роботи та життя.

Стверджувати, що "все чудово в нашому домі", зарано. Залишаються нерозв'язаними чимало господарських, фінансових і соціальних питань. Іноді може здатися, що наше життя - суцільна боротьба з проблемами, проте головне - думати не про негатив, а про позитив, закріпити наявні зрушення в економіці, громадсько-політичному житті, не впадати в крайнощі, не змінювати курсу. Так діяли Польща, Чехія, Словенія, країни Балтії - і їх життєвий рівень піднявся за досить короткий час. Це належить зробити і українцям, не перетворюючись на масу без облич, яку легко збити з пантелику. Отож, давайте будемо оптимістами і вірити в те, що краще майбутнє України - в руках Божих і народу України.

Сьогодні бути соціологом - це бути спеціалістом такого фаху, який ділом доводить, що проблеми можна вирішити, навіть найбільш складні. До того ж для цього не потрібно занадто багато коштів — лише професійний підхід до справи та бажання змінити життя на краще, не лише своє, а й оточуючих.

10 березня 2004 року

Богданова Яніна Анатоліївна

учениця 11 клас Золотоніської гімназії ім.С.Д.Скляренко

Черкаська обл., м.Золотоноша, вул.Олега Кошового, 3, кв.7

тел (04737) 5-44-18